

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

Од прилике пре две године догодиле су се у управи петроградских и московских позоришта знамените промене

Из прва радило се у тим позориштима на чиновнички начин, који је, да како, веома штетно утицао на позоришне прилике.

Сваколика позоришта у Москви и Петрограду беху државни монопол, па су имала једину главну управу у Петрограду.

Та управа била је као неко министарство са силесијом чиновника администратора и чиновника глумца, на челу с министром управитељем, који је својом свемоћном речју одлучивао све позоришне ствари, разумевао се он у њима или не.

Не само руска драмска уметност, руска опера и оперета, већ и талијанска опера, француско и немачко позориште у обе престонице, беху у рукама те државне управе.

Сва приватна позоришта беху забрањена, ма да су многобројни клубови приказивали позоришна дела под различитим именима.

Монопол је ишао тако далеко, да су се и позоришни огласи смели штампати само у државној штампарији.

Та наредба, која је потекла отуда, што је позориште с почетка служило само дворским потребама, није се могла одржати, чим су народне потребе стале тражити своје.

Није дакле никако чудо, што је позориште у Русији од године до године све више и више опадало, а особито руска драмска уметност, на чији су се рачун исплаћивале силне, невероватне своте талијанским и француским уметницима, којих је врлина врло често сумњива била.

Велика господа, која су за скупе новце својих мужика привикла била у Италији или

Паризу гледати туђе накараде, нису марила за своје, па су тако и управитељи, који су обично бирани били из средине те велике господе, слабо пазили на то, да се драмска уметност и књижевност развија на народном темељу.

Тим се може разјаснити, за што је руска драмска књижевност, још за времена Бјелинскога, могла цветати тек на Малом позоришту у Москви.

Народна Москва има прво трговачку аристократију, која је била и увек ће бити чисто народна, а друго и сама московска аристократија својим старим патријархалним типом у велико се разликује од петроградског племства.

Свест народна, која се непрекидно ширила, морала је и у позоришту показати своју снагу.

Нарочито за последње време владања Александра II., после турског рата, цео руски живот обузела је струја народна.

Нови цар потпомагао је већ одавна ту тежњу, па за то није никог изненадило, што је пре две године отпуштен био из службе главни управитељ позоришта Кистер, а на његово место позван Всеволжски, који је имао тај задатак, да позоришта у Русији прекроји у духу народном.

Всеволжски састави одмах саветну комисију, у коју су, осим других, били позвани по избор драмски писци: Островски, А. Потјехин и Аверкјев.

На жалост, што је та комисија, по старом канцеларијском обичају, држала своје већање у тајним скупштинама, и што многе њезине одлуке нису постале делом.

Али ипак рад те комисије није био узалудан: први добар успех беше, да се укинуо

монопол државних позоришта, а за кратко време поникло многа позоришта како у Москви, тако и у Петрограду.

Таква позоришта могу преотети од држав-

них позорница многи лошији комад, а публика може тражити, да се у државним позориштима негује само уметност, а пре свега народна уметност.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Њ И.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Српско народно позориште.) Јуче је добила наша позоришна управа од месног позоришног одбора у Суботици обавештај, да је тамошње варошко представништво уступило своје позориште нашем позоришном друштву за представе. За цело време свога бављења тамо не ће наше позориште више платити од 50 фор. а. вр. на сиротињски фонд. Месни одбор позоришни у Суботици жели, да наша позоришна дружина отпочне свој рад на наше Цвети. Према том захтеву не ће се овде отварати више нова претплата, него ће све четири представе, које овде још ваља давати, бити ван претплате. Једна од тих представа ићи ће у корист целе позоришне дружине.

* (Народно позориште у Загребу.) „Нар. Нов.“ од 28. марта о. г. пишу: „У тенденциозној Мозенталовој „Дебори“ појавила се синоћ седми пут пред нашим општинством гђца *Георгина Собјескова*. У „Дебори“ показала је наша гостиња праве драматичке снаге, која само гдегде малакше, да се одмах за тим још јаче истакне. Декламаторнога певуцкања било је највише у првом чину, а није без њега прошао ни последњи приказ. Међу мане, које су одлучном ефекту улоге сметале, бројимо и веома неукусни костим гостиње, који је особито у последњем чину био у толико модерно-градски, да је свој и онако претераној радњи „Деборе“ управо протусловио. Одбивши те, размерно незнатне недостатке, била је „Дебора“ гђце Собјескове страсна, верски ексалтирана, племенита жидовка, како ју је Мозентал замислио. Љубав, прегнуће, занос, одушевљење, пожртвовање, мржња, тежња за осветом и коначно лепо засновано измирење — страсти, које обузимљу у низу промена читаву суштину Деборину, приказала је гђца Собјескова живо, пластично, доследно и толиком снагом, какве до сада — осим можда у последњем чину „Федоре“ — није показала. Најбоље јој је успео трећи чин, сцена на гробљу, у којој је борбу између љубави и мржње, те коначну победу мржње приказала вештином, којом се још *ни једна Дебора на нашој позорници* није одликовала. Сличан је био приказ пред крстом у петом чину, обзиром на приказивање, али се у декламацији истичало напоменуто певуцкање,

које врло смета пријатељима праве и природне декламације. Веома је лепо извела гђца Собјескова и последњи приказ, приказавши најпре великом драматичком силом генија мржње и освете пред Анком, а затим срећоносно, пуну љубави и прегорења жену пред малом Дебором, ћерком Јосифовом. Само је баш у том приказу напоменути костим велики део ефекта уништио. По нашем мњењу, гђца Собјескова одржала је у „Дебори“ свој највећи и најобћенитији досадањи успех, који јој је и општинство — жали боже, не одвећ многобројно — честим изазивањем засведочило. Ми се чврсто надамо, да ће наша вештакиња на нивоу тога успеха остати и у будуће, а онда може бити уверена, да ће и она, остане ли у нас, постати миленицом позоришнога општинства, које вазда одликује своје вредне уметнице заслуженим сусретањем и љубављу, коју улева права уметност.

Г. *Фијан* приказивао је своју стару улогу Јосипа ни боље ни лоше, но што ју је досада давао, према би се од глумца, као што је он, могло тражити, да сваке године свом приказивању придаде по коју нову ниансу, да је боље осветли или више осени. Но то је већ навика у наших глумаца да вазда остају једнаки, стационарни.

Госпођица *Д. Фрајденрајхова*, која правим животом живје и битише на позоришним дајекама, као да је јаким својом вољом савладала непокорност организма, те је синоћ, и ако још понешто слаба, наставила ревни свој рад, којим је омилила читавом општинству. Чудили смо се, којом је свежином и природном љупкошћу одглумила не велику, али лепу улогу припросте, заљубљене сељакиње, која незна само љубити него и прегоревати, а у браку не само уживати него и блажити болне успомене свога Јосипа. Ми од срца желимо гђци, да нам је болест никада више не отме с оног места, које ју толико треба и које она тако достојно заузима.

Сеоскога судца приказивао је г. *Савић* добро и заокружено, само је у другом чину, иза капље, нешто превише јак изгледао; свакако јачи него људи, који се иза смртне болести са постеље дижу. Г. *Кестерчанек* успео је са својим учитељем у толико, у колико је свој извор упри-

лично према неком тону оних жидова, који имају слаба појма о хрватској штокавитини. Народ се прилично држао, а мала Анка даје пуно наде, да ће бити једном велика глумица, која ће освајати срца позоришних пријатеља.“

* (Естудијантина еспањола.) За време бављења шпањолских ђака у Загребу свеучилишно тамбурашко друштво примило је „Шпањолце“ врло лепо, друговало је цело време с њима, па их је шта више позвало у своје просторије, да прегледају сродне инструменте, наше домаће тамбурице.

„Ноћас после концерта“ као што јављају „Нар. Нов.“ приредили су наши тамбураши ђаци својим шпањолским колегама у славу комерс код Липе. Дворана била је дупком пуна. Створила се ту права ђачка весела забава. Столоравнатељем би изабран правник госп. Харамбашић, који је Шпањолце врло крaсним хрватским говором поздравио. Пошто им је здравица протумачена, један од шпањолских ђака одздрави. Касније било је здравица на шпањолском, француском и талијанском језику. Наздрављало се домовини, пријатељству, крaсном спољу, ђачтву, колегијалности, како је то већ обичај у Хрвата. Шпањолци беху изненађени толиком колегијалношћу, а тронути толиком гостољубивости. Они рекоше, да су већ много света пропутовали, али да тога јоште нису доживили. „Када би вас, браћо“, рече један од њих, „напела срећа у нашу домовину, гледаћемо, да вас дочекамо онаквом гостољубивошћу, какву смо ми само од вас сада научили; будите уверени, да Загреба нећемо никад заборати“. Тако се у весељу и забави орила песма уз тамбурање до касне ноћи.“

* (Народно позориште у Загребу.) Пре неки дан давана је „Белиалова кћи“, од Рудолфа Кнајзла. „Нар. Нов.“ пишу о тој позоришној игри и незинској представи ово: „Белиалова кћи“ започиње лакрдијашким акордом, прелази за тим у тон озбиљне тенденциозне драме, кога се само кратко време придржава, а онда се онет истргне из драмског колосека, те се заврши у потпуном тону покладне лакрдије. Тако се замеће вредност племените тенденције драмске, која иде за тим, да жигосе хибену побожност, која се продаје, и лукаво пожртвовање, којој је и темељ и цел највећи егоизам, али тако постаје „Белиалова кћи“ недељном лакрдијом, која својим лакрдијашким ситуацијама може да забави помешано недељно опћинство, макар да траје нешто предуго. Зато је сухом иначе репертоару добро дошла и та шаљива игра, кад немамо сила, да се дају праве комедије старога као и новог репертоара, који се још за сада налази у рукописима позоришне или управитељске библиотеке.

Синоћња представа текла је доста глатко и заокружено, а неки призори били су шта више веома добри. Кћер Белиалову, Клару Валфридову, представљала је госпођа Сајевићка, коју жалибоже доста ретко виђамо на позорници. Синоћ је имала госпођа опет једну од својих изврених и успелих вечери, ма да је „Клара“ малко подаље од њенога индивидуалнога значаја глумачкога. Готово човек неби веровао, да може наша вредна глумица двадесет-годишњу девојку-философку онако живо, изразито и свестрано приказати, а приказала ју је доиста тако. Жив, јасан и мелодичан говор, којим се госпођа Сајевићка обично одликује, помагао јој је особито синоћ у великој говорној партији, те је успела и потпуно заслужила вишекратно одобравање опћинства.

Велика и тешка партија Вајланда, кандидата теологије, беше у рукама г. Мандровића, који ју је обичном својом вештином од прве до последње сцене, у колико је према пишчевим речима могао, природно и доследно извео. Међу тим сам писац није јасно и потпуно веројатно приказао душевни процес кандидата, његову метаморфозу из пренапетог и верски екзалтираног теолога, који сваку земаљску радост забрањује, у заљубљенога, земаљском љубављу занесенога и на све приправнога младића, ком се сада тек очи отварају, те види, у какво је друштво доспео, и како је био варан и завођен женом, која је персонификовано претварање и себичност. Зато није ни г. Мандровићу пошло за руком, да нам тај прелом у духу и срцу теологову посве веројатно и довољно мотивовано прикаже. Како нагласисмо, није то његова кривица, јер је учинио свакако више, него што му је писац дао прилике да учини. — Жену лукаву, хибену, себичну и одурну у сваком погледу приказивала је гђа Флидер лепом вештином. Гђа Флидер напредује готово од представе до представе, те је већ постала сила, која се даде изврсно употребљавати. Само се на једно неможе млада гђа да одлучи, да се примерно маскира. — Г. Милаи представљао је властелина Костана добро, као што — обично приказује умировљене часнике. Г. Сајевић заступао је елеменат лакрдијашки, те је угађао галеријском општинству као увек, а г. Анкић у својој повећој улози Варнберга, показао је за почетника пуно вештине и глумачке рутине. Епизодисте су вршили своју дужност посве пристojно, а гђеце Фрајденрихова и Чајкова специјално су доказале, да им је грло јако и снажно, када треба брбљати, викати и своје заручнике ружити.

Гледалиште је било готово дупком пуно.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

35. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 24.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 20. МАРТА 1884:

Г Р Е Н Г О А Р.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 1 ЧИНУ, ОД Т. БАНВИЉА, ПРЕВЕО ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е:

Лудвик XI., краљ француски	Лукић.
Пјер Гренгоар	ЦВЕТИЋ.
Симон Фурније, трговац	Марковић.
Лујза, његова кћи	М. Рајковићка.
Оливије-ле-Дем, берберин краљев	Милосављевић.
Николија Андријева, сестра симонова, удовица	Љ. Динићка.

Нажеви краљеви. — Слуге Симона Фурнијера. — Официри и стрелци телесне страже. — Место: варош Тур у Француској. — Време: Година 1469.

ЗА ТИМ:

ШОЉА ТЕЈА.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО ГИГА ГЕРШИЋ.

О С О Б Е.

Барон Вилдељ	Ђурђевић.
Бароница	М. Рајковићка.
Камуфле	ЦВЕТИЋ.
Јован, баронов слуга	Марковић.

Збива се у Паризу у кући барона Вилдеља.

У четвртак 22. марта: „АДРИЈЕНА ЛЕКУВРЕРОВА“. Драма у 5 чинова, написали Скриб и Легуве, с француског превео К. Н. Х. — Г. МИЛКА ГРГУРОВА, члан краљевског српског народног позоришта у Београду први пут као гост, и г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду трећи пут као гост.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.